

הקדמת המאירי לפרק שלישי

"לולב הגזול וכו' כבר ביארנו על החלק השני שצזאת המסכתא שצזא לצזאר עניני הלכות לולב על השלימות וצזא זה הפרק צזיאורז אלו הענינים ועל זה יחלקו עניני הפרק לצזרצעה חלקים הראשון צענין הלולב וכל מיניו ר"ל לולב הדס וערצה וצזתרוג מה הוא כשר צזם ומהו פסול צזם השני צזאגד הלולב וצזענין הנענוע וזמן נטילתו ויצתגלגל צזה החלק קצת דינין מענין ההלל השלישי להודיע שזולב וצזתרוג נוהג צו דין שצזיעית הרציעי להודיע כמה ימים היה ניטל צזמקדש וכמה ימים צזמדינה צזמן שצזית המקדש קיים והצזוך מחזירין אותו לצסם צצצת ומה יצזדקש צו להיתר ציום טוב וצזמועד ומצזימתי מחנכין את הקטן ליטול את הלולב זהו פרק הפרק דרך כלל אצזא שיתגלגלו צו דצזרים שצזא מן הכונה כמו שיתצזאר"

דף	עמוד	סימן	נושא
כ"ט	ב	כשרות טובה טוב-כשר	א. משנה: "לולב הגזול והיבש פסול של אשירה ושל עיר הנדחת פסול נקטם ראשו נפרצו עליו פסול נפרדו עליו כשר וי"א יאגדנו מלמעלה ציני הר הברזל כשירות"
ל'	א	לקוי גמור לא להקרבה לימוד עצמי לפלח לולב	א. "משום דהוה ליה מצוה הבאה בעבירה שנאמר והבאתם גזול ואת הפסח ואת החולה גזול דומיא דפסח מה פסח לית ליה תקנתא אף גזול לית ליה תקנתא" ב. "משל למלך בשר ודם שהיה עובר על בית המכס... ממני ילמדו כל עוברי דרכים" ג. "מתיב רנב" לולב הגזול והיבש פסול הא... אימא סתם גזילה יאוש בעלים הוא"
	ב	לאגוד לולב לא לנצח	א. "קא סבר לולב אין צריך אגד ואם תמצני לומר לולב צריך אגד שינוי החזור..." ב. "שינוי החזור לברייתו הוא ושינוי החזור לברייתו לא שמיא שינוי וליקנייה"
ל"א	א	לגרש אנשים לבנות איסור לא אשגח לבני אברהם לחות אתרוג אין לחות לימון אסור אתרוג לוקוס	א. "תנו רבנן סוכה גזולה והמסכך ברה"ר... מחלוקת בשתוקף את חבירו והוציאור" ב. "אבל גזל עצים וסיכך בהן דברי הכל אין לו... דמי עצים ממאי מדקתני דומיא" ג. "ההיא סבתא דאתאי לקמיה דרב נחמן א"ל... הווי יתבי צווחה ולא אשגח בה ר"נ" ד. "אמרה ליה איתתא דהוה ליה לאבוהא תלת מאה ותמני סרי עבדי צווחא קמיכו" ה. "יבש פסול רבי יהודה מכשיר אמר רבא מחלוקת בלולב דרבנן סברי מקשינן לולב לאתרוג מה אתרוג בעי הדר אף לולב בעי הדר ור"י סבר לא מקשינן לולב" ו. "לא מצא אתרוג לא יביא לא פריש ולא רמון ולא דבר אחר כמושין כשרין יבשין פסולין ר' יהודה אומר אף יבשין ואמר ר"י מעשה בבני כרכין שהיו מורישין"
	ב	לולבי טובות לחות אתרוג אגד לולב לימון אסור	א. "מעשה בבני כרכין שהיו מורישין את לולביהן לבני בניהן" וואין דקלים מצויים" ב. "קתני מיהת רבי יהודה אומר אף יבשין כשרין מאי לאו אתרוג לא אלוכלב אמר" ג. "אמר מר כשם שאין פוחתין מהן כך אין מוסיפין... וא"ר יהודה לולב צריך אגד" ד. "אמר מר לא מצא אתרוג לא יביא לא רמון ולא פריש ולא דבר אחר... חורבא"

"ואינו דומה שונה פרקו במה פעמים לשונה פרקו במה ואזוד"

"אמר רב חסדא אין תורה נקנית אלא על ידי סימנין"

עירובין נ"ד ע"ב

מסכת סוכה

דף	עמוד	סימן	נושא
ל"א	ב	לשכוח אורייתא להזכיר אתרוג לולב אשרה	ה. "אמר מר לא מצא אתרוג לא יביא לא... פשיטא מהו דתימא לייתי כי היכי שלא תשכח תורת אתרוג קמ"ל זימנין דנפיק חורבא מיניה דאתי למסוך תא שמע" ו. "ושל אשרה פסול והאמר רבא... דכתותי מיכתת שיעוריה... דומיא דעיר הנדחת"
ל"ב	א	לאחריו ברייתו ב' לבבות ב' לולבים לבבי להתחשב בזולת לנגוע ב'	א. "עקום דומה למגל אמר רבא לא אמרן אלא לפניו אבל לאחריו ברייתיה הוא" ב. "נחלקה התימות מהו ת"ש... שניטלה התימות פסול מאי לאו הוא הדין נחלקה... איכא דאמרי אמר ר"מ אמר ריב"ל נחלקה התימות נעשה כמי שניטלה התימות" ג. "ואימא כופרא אמר אביי דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום כתיב" "כקוצים" ד. "ציני הר הברזל כשרה... לא שנו אלא שראשו של זה מגיע לצד עיקרו של זה"
	ב	ב' לולבים לולב בולט בד לח לב בתורה לבבי	א. "שתי תמרות יש בגיא בן הנם ועולה עשן מביניהם... וזו היא פתחה של גיהנם" ב. "ארי" א"ש שיעור הדס וערבה ג' ולולב ד' כדי שיהא לולב יוצא מן ההדס טפח" ג. משנה: "הדס הגזול והיבש פסול של אשרה... שהיו ענביו מרובות מעליו פסול" ד. "ולכא ואימא הירדוף אמר אביי דרכיה דרכי נועם וליכא ר"א מהכא האמת והשלום אהבו" רש"י: "וזה אינו לא אמת ולא שלי" שהוא עשוי לסם המות"
ל"ג	א	להשאר ג' גם לוואי ג' לחין גילוי למצוות גירוש למצוות	א. "באסא מצראה דקיימי שבעה ד' בחד קינא דכי נתרי ארבעה פשו להו תלתא" ב. "אסא מצראה כשר להושענא... הואיל ואית ליה שם לווי לא מתכשר קמ"ל" ג. "ת"ר יבשו רוב עליו ונשאר בו שלשה בדי עלין לחין כשר... ובראש כל אחד" ד. "בעי ר"י נקטם ראשו מעי"ט ועלתה בו תמרה ביו"ט מהו יש דחוי אצל מצות או לא... כסוה ונתגלה פטור מלכסות כסוה הרוח חייב לכסות ואמר רבה בר ב"ח"
	ב'	גוון לקה גוון לקה גל ערבי נחל	א. "... אדומות כשחורות דמיין דא"ר חנינא האי דם שחור אדום הוא אלא שלקה" ב. "דאשחור אימת אילימא דאשחור מאתמול... אלא לאו דאשחור ביום טוב נראה" ג. משנה: "ערבה גזולה ויבשה פסולה... והצפצה... גמ': "ת"ר ערבי נחל... הנחל"
ל"ד	א	דברתי לקחת דומים לערבה דומה למגל דקדוקי לשון	א. "אמר ר"ז מאי קראה קח על מים רבים... אמר הקב"ה אני אמרתי שיהו ישראל לפני קח על מים רבים ומאי ניהו ערבה והן שמו עצמן כצפצה שבהרים איכא" ב. "תנו רבנן אי זהו ערבה ואיזהו... צפצה... ועלה שלה עגול ופיה דומה למגל" ג. "הני תלת מילי אשתני שמיהו מכי חרב ביה"מ"ק חלפתא ערבתא ערבתא חלפת"
	ב	לקחת ד' להוריד דמים דל אתרוג לימוד דינים	א. משנה: "ר' ישמעאל אומר שלשה הדסים... אפילו שנים קטומים ואחד אינו קטום... רבי עקיבא אומר כשם שלולב אחד ואתרוג אחד כך הדס אחד וערבה אחת" ב. "דאמר להו שמואל להנהו דמזבני אסא אשוו וזבינו ואי לא דרישנא לכו כר"ט" ג. משנה: "אתרוג הגזול והיבש פסול... עלתה חזוית על... נקלף נסדק ניקב וחסר כל שהוא פסול עלתה חזוית על מיעוטו טל עוקצו ניקב ולא חסר כל שהוא כשר"
ל"ה	א	לימוד הדר ליקחת הרבה מילתא דמינכרא לימוד הדר התיר לאכול היתר לכם	א. "ת"ר פרי עץ הדר עץ שטעם עזו ופריו שוה הוי אומר זה אתרוג" "שהעץ כפרי" ב. "פלפלין... היכי נעביד ננקוט חדא לא מינכרא לקחתה ננקוט תרי או תלתא פרי אחד אמר רחמנא ולא שנים ושלשה פירות הלכך לא אפשר רבי אומר א"ת הדר" ג. "הדר... שדר באילנו משנה לשנה... שכן בלשון יווני קורין למים הדור ואיזו היא" ד. "של עלה פסול מ"ט... ח"א לפי שתיב בה היתר איכילה... לפי שאין בה דין ממון" ה. "בשלמא עיסה כתיב ראשית עריסותיכם אתרוג נמי כתיב לכם משלכם אלא" א. "ושל תרומה טהורה לא יטול... מפני שמכשירה... מפני שמפסידה... שקרא עליה"
	ב	לגרום הפסד	

"ואיזו דומה עוונה פרקו במה פעמים לשוונה פרקו במה ואזוד"

מסכת סוכה

דף	עמוד	סימן	נושא
ל"ה	ב	היתר לכם לא הדר	ב. מ"ט דבית הלל כיון דאי בעי מפקר להו לנכסיה והוי עני וחזי ליה השתא נמי לכם קרינא ביה דתנן מאכילין את העניים דמאי ואת... וב"ש עני לא אכיל דמאי" ג. "עלתה חזוית... ל"ש אלא במקום א'... בשנים ושלשה מקומות הוה ליה כמנומר"
ל"ו	א	ליקוי וושט לבן ומנומר וייס לן ולהו	א. "אמר ר"י ריאה שנשפכה כיתון כשרה... והוא דקיימא סימפונהא הא לא קיימא" ב. "אתרוג תפוח סרוח כבוש שלוק כושי לבן ומנומר פסול אתרוג ככדור... ר"י א" ג. "אמר מר אתרוג כושי פסול והתניא כושי כשר דומה... לא קשיא הא לן והא להו"
	ב	לטבול ולצאת לא ותיקין לקיים "ואנוהו"	א. "והא רבי חנינא מטביל בה ונפיק בה... כאן ביום טוב ראשון כאן ביום טוב שני" ב. "תניא... מעשה בר"ע שבא לביה"כ ואתרוגו על כתפו... הם אמרו לו אין זה הדר" ג. משנה: "אין אוגדין את הלולב אלא במינו... אפילו בחוט במשיחה אר"מ מעשה באנשי ירושלים שהיו אוגדין את לולביהן בגימוניות של זהב א"ל במינו היו"
ל"ז	א	לחפש זיתים להרבות זנים לאגוד זהב לקיחה זרה	א. "סוכה של כל דבר וכן בעזרא אומר צאו ההר והביאו עלי זית ועלי עץ שמן ועלי" ב. "והתניא סיככה בנסרים של ארז שיש בהן... עשורה מיני ארזים הן שנאמר אתן" ג. "מעשה ביקירי ירושלים שהיו אוגדין את לולביהן בגימוניות של זהב אמרו לו" ד. "רבא אמר כל לנאותו אינו חוצץ... ורבא אמר לקיחה ע"י דבר אחר שמה לקיחה"
	ב	לקיחה זרה ללא זמירה לולב זקוף לולב זכה לולב זז לעצור זדים לעצור זיקא	א. "ולקחו ונתן אמר רחמנא... לאו שמע מינה לקיחה על ידי דבר אחר שמה לקיחה" ב. "הדס של מצוה אסור להריח בו... הדס במחובר מותר להריח... לא אתי למגזייה" ג. "אמר ליה ר' ירמיה לר' זריקא מאי טעם לא מברכינן אלא על נטילת לולב והאיל וגבוה מכולן ולגבהיה לאתרוג ולברך אמר ליה והאיל ובמינו גבוה מכולן" ד. משנה: "והיכן היו מנענעין בהודו לה' תחילה וסוף ובאנא ה' הושיעה נא... צופה" ה. "אמר רבי חמא בר עוקבא אמר רבי יוסי ברבי חנינא מוליך ומביא כדי לעצור ורוחות רעות מעלה ומוריד כדי לעצור טללים רעים אר"י... זאת אומרת שירי"
ל"ח	א	חשובה לעכב לעכב חורבן חוץ לשטן לא חשוב בעיניו ליטול מיד חזר לביתו לימוד חסר	א. "ז"א שירי מצוה מעכבין את הפורענות שהרי תנופה שירי מצוה היא ועוצרת ורוחות וטללים רעים" רש"י: "אף על פי כן חשובה היא לעכב את הפורענות" ב. "אמר דין גירא בעיניה דסטנא ולאו מלתא היא משום... לאיגרוי ביה" "שאין בו" ג. משנה: "מי שבא בדרך ולא היה בידו לולב ליטול לכשיכנס לביתו יטול על שלחנו לא נטל שחירתי יטול בין הערבים שכל היום כשר ללולב" "אם שכח ולא" ד. משנה: "מי שהיה עבד או אשה או קטן מקרין אותו... ותבא לו מאירה... לכפול"
	ב	לימודים חשובים חיוב לענות חכמים למדו לב חלש לא חצי פוסק	א. "הלכתא גיברתא איכא למשמע ממנהגא דהלילא הוא אומר הללויה והן אומרים הללויה מכאן שמצוה לענות הללויה הוא אומר הללו עבדי ד' והן אומרים" ב. "א"ל חכמיא וספריא ורישי עמא ודרשיא אמרו שמע ולא ענה יצא אתמר נמי" ג. "מכאן לשומע כעונה ודילמא בתו... קרא יאשיהו... לא ס"ד דכתבי יען רך לבבך" ד. "אמר רבא לא לימא איניש ברוך הבא והדר בשם ה' אלא ברוך הבא... בהרדי"
ל"ט	א	ליסיים טענתו לרוץ כטאגריס לברך טרם טל ע"י טל משקים בשביעית, להפקיר טרי tree	א. "משה שפיר קאמרת אלא התם והכא אסוקי מילתא היא ולית לן בה... לא לימא" ב. "כל המצות כולן מברך עליהן עובר לעשייתן ומאי משמע דהאי עובר לישנא דאקדומי... וירץ אחימעץ דרך הככר ויעבור את הכושי... והוא עבר לפניה" ג. משנה: "הלוקח לולב מחבירו בשביעית נתן לו אתרוג במתנה לפי שאין רשאי ללוקחה בשביעית" רש"י: "חבר שקונה הושענא כולה מעם הארץ בשביעית"

"ואינו דומה שונה פרקו מאה פעמים לשונה פרקו מאה ואזור"

"אמר רב חסדא אין תורה נקנית אלא על ידי סימנין" עירובין נ"ד ע"ב

מסכת סוכה

דף	עמוד	סימן	נושא
ל"ט	ב	לוקח טעה לאכול טיפה טיים לקיטתו	א. "אין מוסרין דמי פירות שביעית לעם הארץ יותר ממזון שלוש סעודות ואם מסר יאמר הרי מעות הללו יהו מחוללין על פירות שיש לי בתוך ביתי ובא ואוכלן" ב. "בד"א בלוקח מן...ומן המופק ג' סעודות ותו לא ורמינהי הפיגם והירבוזין" ג. "אי הכי אתרוג נמי בת ששית הנכנסת לשביעית היא אתרוג בטר לקיטה אזלינן"
מ'	א	משוים מסיקים מלוגמא	א. "אתרוג שוה לאילן בג' דרכים..." אלעזר אומר אתרוג שוה לאילן לכל דבר" ב. "סתם עצים ולהסקה הן עומדין ועצים להסקה תנאי היא...אין מוסרין פירות" ג. "לאכלה ולא למלוגמא מה ראית לרבות את הכבוסה ולהוציא את המלוגמא..."
	ב'	מתיר מכבסה מלוגמא מקח מחלל מורד מוכר מטלטלין מקח מתבער מקח מתחלף מתחללין מקנה מתחלל	א. "מרבח אני את הכבוסה ששוה בכל אדם ומוציא את המלוגמא שאינה שוה לכל אדם" רש"י: "שהכל צריכין לה כמו אכילה ששוה בכל אדם" "מאן תנא להא" ב. "אר"א אין שביעית מתחללת אלא דרך מקח ור' יוחנן...בין דרך מקח בין דרך" ג. "בוא וראה כמה קשה אבקה של שביעית...לסוף מוכר את מטלטליו ואת כליו" ד. "לקח בפירות שביעית בשר אלו ואלו מתבערין בשביעית לקח בבשר דגים יצא" ה. "אחרון אחרון נכנס בשביעית ופרי עצמו אסור מדקתני לקח לקח אלמא דרך" ו. "מתחללין על בהמה חיה ועוף בין חיים בין שחוטין דברי רבי מאיר וחכ"א... על חיים אין מתחללין גזירה שמא יגדל מהן עדרים אמר רבא מתלוקת בזכרים"
מ"א	א	מקח אין מדינה אחד מחכים אכנו אין מבקש אכילת מזרח	א. "מתלוקת בפרי שני אבל בפרי ראשון דברי הכל דרך מקח אין דרך חילול לא" ב. משנה: "בראשונה היה לולב ניטל במקדש שבעה ובמדינה יום אחד משחרב..." ג. "מנא לן דעבדינן זכר למקדש אמר רבי יוחנן דאמר קרא כי אעלה ארוכה לך וממכותיך...כי נדחה קראו לך ציון היא דורש אין לה...מכלל דבעיא דרישה" ד. "מ"ט מהרה יבנה ביהמ"ק ויאמרו אשתקד מי לא אכלנו בהאיר מזרח השתא"
	ב	אסור מהתורה מוליכין ארבעת המינים אין מחליפין מעשה אניה אם מחזיר מלתא אגב אורחיה מצוות אהובות אלף מטבעות אחיזת מעות מנהגים אהובים אורייתא מנצחת	א. "התקין ריב"ז שיהא יום הנף כולו אסור אמר לו רבי יהודה והלא מן התורה" ב. משנה: "י"ט הראשון של חג...כל העם מוליכין את לולביהן לביה"כ...ובאין כל" ג. "כל אחד ואחד מכיר את שלו ונוטלו...אין אדם יוצא...בלולבו של חבירו ושאר" ד. "ומעשה בר"ג...ור"ע שהיו באין בספינה ולא היה לולב אלא אלא אלא בלבד שלקחו באלף זוז נטלו ר"ג ויצא בו ונתנו לרבי יהושע במתנה...מתנה על מנת להחזיר" ה. "מלתא אגב אורחיה קא משמע לן מתנה על מנת להחזיר שמה מתנה כי הא" ו. "ומעשה ברבן גמליאל...שלקחו באלף זוז...למה לי למימר שלקחו באלף זוז להודיעך כמה מצות חביבות עליהן" רואים מכאן את גודל חביבות המצוות. ז. "לא יאחז אדם תפילין בידו...ויפתלו...וקערה ככר ומעות הרי אלו כיוצא בהן" ח. "כך היה מנהגן של אנשי ירושלים אדם יוצא מביתו ולולבו בידו...ונכנס לביהמ"ד משגר לולבו ביד בנו וביד עבדו וביד שלוחו...להודיעך כמה היו רדיוין במצות"
מ"ב	א	מצווה בטעות רש"י ביזוי מצוה מצווה בטעות מחוסר ביקור מיד בנה	א. "לא שנו אלא שלא יצא בו אבל יצא בו חייב הא מדאגביה נפק ביה אמר אביי" ב. "א"ת שלא הפכו הב"ע כגון שהוציאו בכלי...הנ"מ דרך כבוד אבל דרך בזיון לא" ג. "עולת העוף שנמצאת בין אגפיים ובכסוד...מאי קמ"ל דטעה בדבר מצוה פטור" ד. "השוטח את התמיד שאינו מבוקר כהלכתו בשבת חייב חטאת וצריך תמיד אחר" ה. משנה: "מקבלת אשה מיד בנה ומיד בעלה ומחזירתו למים בשבת ר"א בשבת..."

"ואינו דומה שו"ת פרקו מאה פעמים לשו"ת פרקו מאה ואזור"

דף	עמוד	סימן	נושא
מ"ב	א	מחנך בנו מלמד בנו בייבי מדבר	ו. "ת"ר קטן היודע לנענע חייב בלולב להתעטף חייב בציצית לשמור תפילין אביו לוקח לו תפילין יודע לדבר אביו לומדו תורה וק"ש תורה מאי היא אר"ה תורה" ז. "יודע לדבר אביו לומדו תורה וק"ש...תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב"
	ב	מבוגר בצדו ביס מהיר	א. "היודע לשחוט אוכלין משחיטתו אמר רב הונא והוא שגדול עומד על גביו" ב. "יכול לאכול כוית דגן מרחיקין מצואתו וממימי רגליו ד"א...בכדי אכילת פרס"

הלכתא גבירתא כללא דפרק ג'

משנה א': מדכתיב ולקחתם לכם ביום הראשון וכו' ואח"כ ושמתם לפני ה' אלהיכם שבעת ימים, קבלו חז"ל דלפני ה' במקדש דוקא תשמחו בלולב ז' ימים, משא"כ חוץ למקדש דרק יום א' לאורייתא ובשאר ימים דרבנן. וכפות תמרים דקרא הוא לולב, וענף עץ עבות הדס, וערבי נחל הוא מין ידוע שקרכו לגדל אצל הנחל אע"פ שאינו גדל בעצמו אצל הנחל, ומעכבין הד' מינין זא"ז ויקחם ביחד ויואל אפילו בלא אגודה ולאגוד ג' מינים לולב הדס וערבה מזה מן המובחר ובקשר גמור ואפילו שלא במינו כמ"ח ונקראות מלות לולב שהוא גבוה מכולן וע"כ מצדך על נטילת לולב ואין פוחתין מהן ואין מוסיפין עליהם שנאמר ולקחתם לקיחה תמה, מיהא בכלום מונחים לפניו ונטלם א' א' יאל, ובלקיחה תמה ג"כ נכלל שלא יהיה חסר מכל מין כלום, אלא יהיה בתוארו ושיעורו קבצלת חז"ל מסיני ויש בהם חמשה דינים. (א) מזה הבא בעבירה. (ב) יש לאסמכוה אקרא לא המתים יהלכו יה או מנועם הדל. (ג) חסר משיעורו אפילו כ"ש. (ד) הדך שלא יהיה בו מוס. (ה) אין שמו עליו. לולב הגזול פסול, משום מזה הב"ע, וזהו אפי' לאחר יאוש, ולפני זה ג"כ משום דכתיב ולקחתם לכם משלכם, ושאול מותר רק בשאר הימים, דביום א' בעינן לכם ולכן אסור ליטול לולבו דחבירו שלא מדעתו, אלא יתנו לו במתנה ע"מ להחזיר. ויש פסול כלעיל, ודוקא רוב עליו, ודוקא כשנפרד בצפורן או כשכופלין העלין נשברין, ומשום דיך פוסקים דשכלה יקרות שבו הוא יבש, יטריח בצאפך אחר ירוק, ושל אשירה [אילן הנעבד] ודעיר הנדחת פסול בכל הימים דעומד לשרוף וכשרוף דמי וכאילו אין לו שיעור ושיעורו ט"ז גולדין, ובדיעבד י"ג גולדין ושליש, בשדירה בלא העלים העליונים] וביום א' ג"כ משום לכם. מיהא לולב מגנות עכו"ם ואפילו אילן הנטוע בפני עכו"ם, כשאינו עובדין לאילן מותר, וכשיש אחרים יקח אחרים אעפ"י שאינם יפים כ"כ. ונקטם ראש רוב העלין העליונים שבלולב ולי"א רוב העלין שגבוהין מהשדירה, וי"א דאם נקטם רק רוב העלה העליונה האמצעית] פסול, ויש מחמירין אפילו נקטם כל שהוא, ויש להקל בשעת הדחק בנקטם ראש העלה העליונה או שנחלקה מעט וביבש לעולם כשרו ולכך עליו אפילו ביום א', משא"כ בנקטמו רוב העלין פסול אפילו בשעת הדחק. ויש ונקטם פסול משום דלך, ולפיכך פסולין כל

"ואינו דרומה שוונה פרקו במאה פעמים לשוונה פרקו במאה ואוזד"

מסכת סוכה

ז', משא"כ בפסול משום לקיחה תמה ולא חסר, או משום לכס, דוקא בזימ"ר פסול. כל עלה לזלוב כפול ודבוק מגבו ופתוח מלפניו והגב נקרא תיומא וננסדק רוב עליון כרוב כל עלה ועלה, או העליון העליונים, בראש השדרה במקום שהלובב כלה, שיוצאין על השדרה לפעמים ב' או ג' עליון, ובנחלקה העלה האמנעית אם כלה בג' עליון, או שנחלקה א' בכלה בב' ונחלקה עד השדרה, ולע"ר ז"ל באורך ד' גודליון, ויש מחמירין דאפילו בנחלק רק מעט בסדק כ"ש א' מהעליון העליונים, וראוי להחמיר באפשר, או בנתרחב הסדק כ"כ עד שנראה הסדק אפילו רק העליון שאכל העליונה ואפי' בזיעוט, או שנדלדלו רוב העליון ורוב כל עלה מהשדרה ותלוין למטה, אעפ"י שאגדן עם השדרה, וכ"ש בנעקרו למטה משדרה, הוי בכלל נפרטו עליו ופסול משם הדר, ובנשצרה השדרה ונופלת למטה ולא נשאר בו שיעור לובב המג"א הכשיר] ובנפרטו עליו כיון שיכול לאגדן אפי' בלא אגדן כשר וומנה מן המובחר בזלוב שאין עליו פרודות לגמרי] ובנתקשו כע"ז ואין יכולין לחצבן לשדרה פסול. ולובב שעליו קארים שאין ראשו של זה מגיע לעיקרו של זה פסול. ונהגין שיהיה שיעור הדם וערבה י"ב גודליון ויהיה יואל עליהם שדרת הלובב ד' גודליון שיוכר בו הנענוע למעלה ושיעורו עי' לעיל.

משנה ב: הדם פסול ג"כ בגזול, וביצק וביצטו רוב עליו ולא נשאר בראש כל ענף מהג' ענפי הדם קן של ג' עליון לחין והוא שכלה כל ירוקות ונפרד בצפורן] וראשונה, ודעיר הנידחת, מיהא נקטם ראשו ודהיינו ראש העץ] יש פוסליון וקיי"ל דכשר ללא ניכר כ"כ ויש להדר אחר בלתי נקטם, וביצק בראשו ג"כ כשר וז"ה מחמירין]. ובענביו מרובות מעליו אינם כשרים רק בעדיין ירוקות, משא"כ באדומות ושאורות לאינו הדר ופסול כל ז' ואם מיעטין כשר, ואין ממעטין בזי"ט דמתקן מנה, ובעבר וליקטן מותר, ואדם אחר יכול לכתחלה ללקטן א' א' לאכילה, דהוי פ"ר ללא ניהא ליה במקום מנוה ויכערוך בתום שבת דק"ג א' ד"ה לא כריכא ובא"ח ש"ך סח"י, דהמנהג להתיר כסברת ערוך, ואלע"ג דגמגס שם קאת בזה הכא במקום מנוה שרי]. ושיעור הדם הלממ"ס י"ב גודליון ב' שלישי לובב. ובשעת הדחק יש לסמוך אפוסקים דס"ל י' גודליון ויהיה כל השיעור הזה ממטה עד למעלה עבות מעשה שרשרת, שיהיו יואליון ג' עליון בשורה א' בשורה בכל קן וקן שלא יהיה א' נמוך או גבוה מחבירו, דלאו נקרא הדם שוטה. וכן אלו הגדליון מב' ב' עליון ווהעולם נוהגין בב' על גב ב' היתר והביאו רבינו רמ"א בס' תרמ"ו ס"ג בשם מהר"י קולון ומהר"י איסרלו, והסכים עמהם בתשו' שבז"י ח"ב סי' כ"ח וכ' דעדיפי הגהו הדסים יבשים דב' על ב' המובזאים מאיטאליעו, מהירוקים שבארצנו שיש בהם חשק מורכבים, אמנם כבר כתב בתשוב' ח"כ דמנוה מן המובחר דוקא בזירוקים, וכן העלה בזיאורי הגר"א] ובדיעבד באינו עבות למטה, אם הרוב שיעור של הדם עבות כשר. ובהיה עבות ונשרו עליו, ולא נשאר ג' עליון אלא בקן א' ואפי' שלא בראשו, כשר בשעת הדחק, ולא יצדק, ובנשרו ב' עליון, ולא נשאר אפילו בקן א' ב' עליון או באלו דב' על ב', ונשר מרוב שיעור אורך ההדס עלה א', פסול אפילו בשעת הדחק לכ"ע וחוץ מבעל העיטור; ויש לקטום קודם יו"ט הענפים קטנים היואלאים מזלי הדם דאעפ"י שנקטם כשר, כיון שאינו בראשו.

"ואינו דומה שיונה פרקו במאה פעמים לשוונה פרקו במאה ואזוד"

משנה ג, ד: ערבה, א"ל להיות ערבי נחל הגדל שם דוקא, אלא מין ידוע הנקרא כן, שעליו משוכים כנחל ופיה חלק וקנה שלה אדום, ואז אפילו בעורו ירוק כשר שכשישהה באילן נעשה אדום, וי"א להדר לכתחילה אחר הגדלים על נחל. וגזול והאשרה ודעיר הגדחת פסול, ויבש ונקטם העץ שבראשו פסול, כזהדס ווהרמז"ס מכשיר בנקטם ראשון. ונשקרו רוב העליון [ולרינד להשגיח שלא ינשרו ע"י הנענועים] או נפרו [לי"א ר"ל נלדלו העלים מן הקנה ותלוים למטה, ולי"א שנסדקו ונחלקו, וה"ה בהדס] כל ז' פסול, נכמשו עליו כשר וה"ה בהדס. והמורה לולב א', וב' ערבות, וג' הדסים, ובמקום הדחק סגי בהדס א' ללא קטום, בדחק גדול אפי' א' וקטום. ויאגדס בג' קשרים וכריות כטבעת שתחבין ראש הכרך תוך העיגול הכרך, ג' זה למעלה מזה, כנגד ג' אבות, ולט"ז הקשרים למטה ששם קשר כל הג' מינים ביחד משום נוי, נחשב לאחד, ויעשה למעלה עוד שנים בראשון ויקשור ההדס מימין הלוכלב והערבות משמאל, וההדס גבוה יותר מערבה, ויטול האגודה ביד ימנית והאחרון בשמאל, והלוכלב השדרה כלפי פניו. וכל הד' מינים צריך ליטול כדרך גדילתן ראשיהן למעלה ועקריהן למטה ואכל האחרון העוקף למטה ובלא"ה אפילו דלעבד לא יאכל, ויטול הלוכלב בימין [והאיטר בימין לדידה שהוא שמאל לכל אדם] והאחרון בשמאל, ויבדק כשיטול הלוכלב קודם שיטול האחרון או יהפך האחרון עד שיבדק, ומורה מן המובחר לחבר אחרון ללוכלב בשעת נטילה נענוע והקפה.

משנה ה, ו, ז: פרי עץ הדק, זה אחרון, וכיון דכתיב הדק ש"מ דלעפ"י דבשאר מרות זה אלו ואנורה, הוא למורה מהמובחר, בד' מינין הקפידה תורה לאפילו לעבד בעיני הדק, דכולן מאחרון ילפינו, דכולן בפסוק אחד. אחרון פסול ג"כ לראשיתו ודעיר הגדחת וכן פסול בערלה ותרומה טמאה, מיהא בתרומה טהורה או מע"ש צירוסלים לכתחילה לא, ודמאזי כשר אפילו לכתחילה. דין מומן, חוץ מבחוטם המבואר בסוף, הוא כן, יבש היינו כשאינו מוליא שום ליחה [ובדיקתו להעביר מחט בחוט בעובי האחרון, לא תוך חדרי זרע לפסול משום מפולגן פסול, וכמוש כשר, ויש פסולין] וכן פסול בעלתה חזיתה, והוא כעין שחין בולט, וה"ה מראה לבן ביותר ושחור [וקליפה לבנה דקה כשר] במקום א' וברובו לאחרון מב' דדיין או מב' ג' מקומות ומתפשט הנימור ברוב, דהיינו שנתפשט מב' דדיים, לעפ"י דכשנלרף מקום החברבורות אינו אלא מיעוט [ולי"א בב' או ג' מקומות פסול אפילו במיעוט לאחרון] ואינו כשר אלא במיעוט ומאל א', ויבש וחזיתה, הפסול משום הדק, וכשנקלף הקליפה הירוקה [שתחתיה עוד קליפה לבנה שהוא כשר אחרון, ולפנים ממנה כמו עיגול שבו הגרעינין ונקרא חדרי זרע], ונשאר ירוק, כשר ברק נשאר כ"ס ווי"א כסלע], ובאינו דומה המראה הנקלף לשאר האחרון אפילו שהוא מראה כשר, כשנקלף הרוב פסול, ובב' או ג' מקומות אפילו במיעוט פסול. ובשעת הדחק והוא מראה כשר, כשר. ניטלה פטמתו [והוא העץ התקוע בראש חטמו, ועליו השושנתא] עד האחרון פסול להוי כחסר. וכן בניטל עוקף העץ שבו תלוי באילן, ובלא היה העץ לפיטם מעולם וניכר כי יש במקומו כגומא בתחילת ברייתו, כשר, ובחסר רק השושנתא טוב להחמיר ביש מובחר מזה, אבל שהוא המובחר יטולנו, ובניטל עוקף ונשאר מקלת עד שהגומא מכוסה ג"כ כשר. נסדק מסוף החוטם עד סופו אפילו רק עובי הקליפה הלבנה ואין בו חסרון כלל פסול, דסופו לרקוב, ובנשאר מלמעלה ולמטה כ"ס ונשאר החוטם

"ואינו דומה שוניה פרקו במאה פעמים לשוניה פרקו במאה ואזוד"

מסכת סוכה

כשר, ניקב אפילו אין בו חסרון כלל פסול במפולג ודהיינו שהנקב הולך מעבר לעבר, ולי"א אפילו במגיע לחדרי זרע, ג"כ נקרא מפולג, ובמסופק אם מגיע, סמיכין אסברא א', למפולג רק מעל"ע, או באינו מפולג והנקב כאיטר כגון שתחב יתד או בתיקב וחסר כ"ש ווי"א דבלא חסרון אינו פוסל אפילו מפולג, ובחסרון ומפולג כ"ש ובאינו מפולג כאיטר. וחוטמו ושהוא ממקום שמתחיל לשפע עד הפיטמאן כל הפסולים פוסלים בכ"ש, והוא שיהיה ניכר לעינים וא"כ לחפש אחריו. כל מראה שחור, ולבן כשהוא לבן ביותר פוסלין כלעיל וכחזית, וירוק אינו פוסל רק כשהוא דומה לעשבי השדה, דאז לא נגמר פרוי, ואם התחיל כבר להראות מראה אחרוג כשר, דכשמשהין אותו יחזור כולו למראה אחרוג. שיעור גדול האחרוג לא פחות מכביצה דאז אפילו לא נגמר פרוי כשר, משא"כ בפחות מזה לא נגמר פרוי כלל ופסול, ואפילו ביה כשיעור ונלטמק בימי החג לפחות מכביצה פסול. ובגודל כמו שיראה כשר.

משנה ח: לין אגוד הזכרנו לעיל. ויכול לאגדס במין אחר דאינו משום כל תוסוף דהוי לנוי, ועד דמה"ת א"ל אגוד, והאגוד עומד בפני עצמו שלא כדרך גדילתו, ואין כאן כל תוסוף. ובנשרו עלין בתוך האגודה אע"ג שמפסיק בין המינין, מצ"מ אינו חוכך, משא"כ החוטין הכרוכין וכדרך שרגיל להיות סביב הדסים הישנים דאינו מינו וגם לא לנוי, חוכך. ובלא אגוד מצעו"י, או שהופרד האגודה אסור לאגוד בקשר בי"ט, אלא בעניבה או כמו שנוהגים לכרוך סביב הג' מינים ולתחוב ראש הכרך בעיגול, זה בלבד מותר.

משנה ט, יב, יג, יד, טו: לין נטילת הלוכלב הזכרנו לעיל. ומצרך ביום א' גם שהחיינו, ואם לא בירך מחמת שהיה ספק בכשרות איזהו מין, ואח"כ נזדמנו לו כל ד' מינים כשרים מצרך שהחיינו אפילו ביום ז', וירך ליטול הלוכלב בידו, דבכרך בגד על הלוכלב, או שהניחו בכלי ואחז בדופני הכלי לא יאח דהוי חליצה, ובאחז בבית יד לכלי או שהניח ידיו תחת שוליו הוה לקיחה בדרך ציון ע"י דבר אחר ולא יאח, ובכרך סודר על ידו או שלבש בתי ידים פלוגתא ויחזור ויטלנו בלא ברכה ונכון שיחלוץ תפילין קודם נטילת לולב משום לולב אות. דמטעם חליצה אין לחוש, דאינו על כל היד. מכמ"ק כיון די"א דטבעת חולאת ואפילו דיעבד, נוהגים להסיר הטבעת, ודיעבד יטלנו בלא ברכה. ובלא בירך קודם הנטילה מצרך אח"כ גם הנענועים מורה, ולאחר שהסירו מידו לאחר גמר מרתו אין מצרך עוד. יענע לאחר שצריך לעפ"י שהוא שלא בשעת הלל, ומנענעים למזרח בהולכה והבאה ג"פ ואח"כ לדרום ולמערב ולפון ג"פ, ומעלה ומטה ג"פ, ונכון כשמנענע למטה ישפיל רק ידיו למטה וישאר הלוכלב כדרך גדילתו, ויש נוהגין להפך הלוכלב לכד מטה, והנענוע הוא כסכום מעט, לא בכח גדול עד שכמעט הלוכלב נסבר. ובהלל דיש בהודו לה' כ"ט, כל"ח, וי"ו חיות, חוץ משם, יענע הקהל בכל חיצה לרוח א', ובשם לא יענע, כדכתיב ירננו עזי יער לפני ה'. ובהודו שבסוף הלל מנענע ב"פ, והש"ץ אינו מנענע אלא בהודו וביאמר נא ישראל, לא ביאמרו נא, וכשמחלל ביחיד מנענע כש"ץ, וי"א דאינו מנענע רק בהודו לא ביאמר נא ישראל. ובאנא מנענעין רק באנא ה' הושיעה לא באנא להלליה ומשום דאנא ה' הושיעה

"ואינו דומה שיונה פרקו מאה פעמים לשונוה פרקו מאה ואוזד"

הס' ג' מלות חוץ משם, כריך לחלק הנענועים דב' רוחות על מלה א'. ובהביאו לו לולב באמצע הלל מותר לברך בין הפרקים שהוא בין מזמור למזמור. ומה"ת אין מלות לולב חוץ למקדש אלא יוס' א', דכתיב ושמחת לפני ה' א' ז' ימים, והיינו במקדש, ומתקנת ריב"ז, לולב ניטל כל ז' ימים, ובשבת אינו ניטל אפילו ביום א' ואפילו לטלטל אסור, חוץ מאתרוג דראוי לריח דכיון דעומד לאכילה, אהקאי רק מאכילה, לא מריח וראע"ג דראוי למנוע מלהריח בו היינו מפני ספק ברכת הריח. כיון דאינו עומד להריח אבל בבידך כבר על דבר הראוי לברך עליו ברכת הריח הרי יכול להריח באתרוג. משא"כ הדם דעומד רק לריח, כי אהקאי מריח אהקאי, ואסור להריח בו כל ז' ימים. ולא יתן האתרוג על הבגד ביו"ט ולא על מוכין אחרים אלא בצותם שקלטו הריח מעי"ט, ואין אדם יורא יד"ח ביום ראשון כלולב דשאל מחזירו, עד שיתנו לו במתנה, ואפילו ע"מ להחזיר, ואפילו נתנו לו סתם דעתו במתנה ע"מ להחזיר, ומותר זה ליתן לחזירו והבירו לחזירו, ובלבד שהאחרון יחזור לבעליו, ואפילו אמר ע"מ שתחזירו לי, חוץ במפרש שלא יתן לאחר, וכשמחזירו לבעליו, כריך לחזור וליתנו במתנה, כדי שיהי' דבעלים. ולא יתנו ביום א' לקטן קודם שיכל' בו לקטן קונה ואינו מקנה. ובתופס עם התינוק ללא יכל' מידו מותר. ושותפין שקטו אתרוג למורה מסתמא כל א' מקנה חלקו לחזירו ללאות בו וכקהל שקונים אתרוג וכל הקהל יוראין בו. וקטן היודע לנענע חייב לחנוכו ומורה מהמבזכר שיקנה ד' מינים שלו ואפילו אין מהודרין כשל קהל. ומלות לולב ביום דוקא, ולכתחילה לא יטול עד שהנץ החמה, ובדיעבד מעשה"ח יכל', וביה"ט יטול בלא ברכה, אפילו ביום א', ובשבת ואכל ונזכר על שולחנו, ביום א' כריך להפסיק וליטלו אפי' ביט עדיין שהות, משא"כ בשאר ימים. ובבא בדרך ומצפה לבא למקום שיש סל' לולב או הדריס על יסודים שמשלחין להם לולב ימתין עד חלות ובחלש מותר לטעום, דדוקא אכילה אסור שמא ישכה. והחזרת לולב במים מותר אפילו ע"י אשה והתינוק לאינן מחוייבים במורה, ובי"ט מותר להוסיף עליו מים ובחמה"מ מורה להחליף המים. ובנתלש א' מהד' מינים ביו"ט הוא מוקאף אפילו למי שלא נחלשו בשבילו, והנתלש ביו"ט א' מותר בשני. ובהביאו הנכרי מחוץ לתחום אפילו חוץ מי"ב מיל, די"א דהוה דאוריין מותר ליטלו אפילו מי שהוצא בשבילו, ומ"מ אסור לטלטלו חוץ לד"א, ומותר לשלוח נכרי ביו"ט אחר לולב אפילו חוץ ליי"ב מיל אם יחזור בודאי בו ביום, שיכול ללאות בו היום, ללולב עשה דרבים דוחה איסור אמירה לנכרי. מיהא אסור לשלוח בשבת להביאו ביו"ט שאחריו דשבות קרובה החירו, לא רחוקה וזמון שהיו נוטלין הלולב במדינה ביום א' בשבת בשכה והואילו מטרדת מורה מרה"י לכה"ה פטור, ודוקא בלא יכל' עדיין ידי חובתו קודם שהואילו כגון דאפקיה בכלי או שהפכו או שכוון בפרוש שלא ללאות.

משנה י, יא: בכל דבר שמאיתו דיבור כברכה והלל יכול להוסיף עצמו שאינו בקי ע"י שמיעתו מהבקי שקורא לפניו, ובכרכה עונה אחריו אמן, וכן קטן מצדד לאביו, ועבד מצדד לרבו ואשה לבעלה ויענה אחריהם כל מלה ומלה. אבל אמרו חכמים תבא מארה למי שאשתו ובניו מצדדו לו ולא למד. ובהלל, בענין הפסוקים שכופלין בו וכן בפסוקים שש"ץ אומר והקהל עונים אחריו כל מקום לפי מנהגו, ומנהגינו לכפול מאודך ולמטה ולמשם ואילך לא נכפל בפסוקו עד נגילה ונשמחה בו, ואח"כ מצדד

"ואינו דומה שיונה פרקו מאה פעמים לשונו פרקו מאה ואזוד"

מסכת סוכה

הבא עד הודו לה' כי טוב כל"ח, ולענות אחר הש"ץ בהודו ואנא. וגומרים הלל רק בב' ימים לפסח וב"י לשבעות וט' לסוכות עם שמ"ע וח' לחנוכה וסימנך בבט"ח. וגם היחיד מצדך על הלל, וכשהיחיד קורא אומר לב' שיענו אחריו בהודו, לא באנא. מצות קריאתו מעומד. מנהג ראשונים בהלל היה כן, אחר שמצדך הגדול שמקרא ההלל שהוא הש"ץ, מתחיל ואומר הללויה, והקהל עונה אחריו הללויה, ואח"כ אומר הש"ץ הללו עבדי ה', והקהל אחריו הללויה, וחוזר ואומר הללו את ה', והקהל אחריו הללויה, ומשם אומר כל פסוק ופסוק והקהל עונה אחר גמר כל פסוק הללויה, וסך כל הללויה קב"ג כשנותיו דאהרן, ובראש כל פרק כבצאת ישראל ממצרים, ואהבתי כי ישמע ה' את קולי תחנוני, והללו את ה' כל גוים היה הקהל חוזר כל ראש הפרק, ואחר ראש הפרק כמו בית יעקב מעם לועז, ענו רק הללויה, וכן בשאר, וכלעיל, והקורא אומר אנא ה' הושיעה נא, והם אחריו אנא ה' הושיעה נא. וכן בהללויה, אף על פי שאינו ראש פרק, וכן בצדך הבא עד סוף, היו חוזרין מה שהוא אומר.

”ואינו דומה שונה פרקו במה פעמים לשונה פרקו במה ואזוד”